

SPLENDID PALAS HOTEL

1908

I S T A N B U L

Sakızlı Müşir Kazım Paşa, ağabeyi Esat Paşa ve büyük ağabeyi Şair Edhem Efendi ile, babası Topçu Kolağası Mustafa Efendi'nin ölümünü takiben doğup büyüdüğü Sakız'dan ayrılarak 19. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'a geldi. Şair Edhem Efendi amcasının yardımlarıyla devlet hizmetine girdi ve kardeşlerinin de iyi bir şekilde yetişmesini sağladı. Diğer biraderlerden Esad'ın devlet memuriyetinden sadrazamlığa, Kazım'ın ise Osmanlı ordusu içinde müşir/generalliğe uzanan ışıltılı kariyerleri oldu. En bilinen şekliyle Sakızlı Müşir Kazım Paşa, Plevne Müdafaası da dahil olmak üzere ismi uzun yıllar kahramanlıklarla anıldıktan sonra, 1909'da emekliye ayrıldı.¹

Kazım Paşa, Avrupa seyahatlerinde gördüğü otellerden gerek mimari yönleriyle gerekse ticari faaliyetleri bakımından etkilenmişti. 1905'de yanarak tahrip olan Büyükkada Giacomo Otelinin bulunduğu araziye satın alan Kazım Paşa, buraya şimdiki Splendid Otelini inşa ettirdi. Ardından Tokatlıyan Otelinin üç garsonu olan Dikran, Tavit ve Onnik Beylere mekânı kiraladı. Daha önce aynı adla bir lokanta işleten bu üç ortak, otele de "Splendid" adını verdi.² Ancak otel daha bu yıllarda Kazım Paşa'nın ismiyle anılmaya da başlandı. Kârgir üslupla başlayan inşaat, Mimar Kaludi Laskaris Kalfa'nın telkinleriyle ahşaba döndü.

Hatta bir rivayete göre depremde korkan Kalfa, Kazım Paşayı binayı ahşap yapmaya tavla oynayıp, kazanarak ikna etti.

¹Ömer Faruk Akün, "Şinâsi'nin Fatih Tezkeresi Baskısındaki Yeni Biyografik Bilgiler", *Türkiyat Mecmuası*, c. 14, 1965, s. 277-336.

²Pars Tuğlacı, *Tarih Boyunca İstanbul Adaları* (İstanbul: Cem, 1989), s. 565.

Kazım Paşa da, genel hatlarıyla Fransız apartmanlarını andıran, ilk katı taş diğer katları ahşap olan bu yapıya iki kubbe eklettirdi. İç dekorasyon ise üç gayrimüslim girişimcinin zevklerini yansıtıyordu. Ratzkowski ve H. Mocel gibi ressamların tablolarıyla süslü duvarların yanı sıra, Paris'teki Christophle mağazasından, gümüş kaplama ve kristal takımlar ve DDO etiketli çatal bıçak takımları, Lion'dan hasır koltuklar ve İstanbul'daki Austro-Ottoman mağazasından mobilyalar alınmıştı. Elektrik bulunmayan adada sıcak su, asansör ve aydınlatma için bir gaz jeneratörü çalıştırılıyordu.³

Paşa 1911 yılında arazinin önüne bir de rıhtım yaptırmak için baş vurmuş, Şura-yı Devlet kararıyla krokileri bugün Osmanlı Arşivi'nde bulunan yapı için ruhsat almıştı.⁴ Otel bir harbiye mensubuna ait olunca, savaşlarla geçen yıllar içinde sık sık da askeriyenin emrine verildi. "Kazım Paşa Otel",

Balkan Savaşları sırasında, henüz 1912'de, hastaneler yeterli olmadığı için geçici olarak bu amaçla kullanıldı.⁵ Bu günlerde binaya 200 civarında yaralı sevk edilmiş, askerlerin elbise ve sıhhi ihtiyaçları için Osmanlı Kızılay'ı (Hilal-i Ahmer Cemiyeti) tarafından Bab-ı Âli'den yardım istenmişti.⁶ Bu fırtınalı günlerin sancıları biraz olsun hafiflediğinde işletmeciler işyerlerini hareketlendirmeye gayret etti. I. Dünya Savaşı başlamadan önce otel bazı ünlü misafirleri de ağırlamaktaydı. Bunlardan biri olan Yahya Kemal, savaş başladığında tek düzenli müşteriydi; ancak Halit Fahri Ozansoy'a göre otel, bu tek müşteriye bile saygı duyar ve kapılarını kapatmazdı.⁷

Otel, o yıllarda Batı dillerinden geçen ve "s" harfi ile başlayan pek çok kelime olduğu gibi, "İsplandit" şeklinde de anıldı. 1914 öncesinde İstanbul'un en saygın mekânlarından biri haline gelip, çoğunlukla gayrimüslim müşteriler için düzenlenen geceler ve balolara ev sahipliği yaptı. Ancak I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla işler yeniden bozulunca, işletmeciler oteli açmak için Karagözyan adlı bir Ermeniden aldıkları borcu ödeyemeyecek duruma düştü. İcra işlemi başladıysa da Kazım Paşa'nın müdahalesiyle otelin özenle seçilmiş eşyaları kurtuldu.

³Pelin Aykut, "Splendid Otel", İstanbul Ansiklopedisi, c. 7 (İstanbul: Ana Basım A.Ş., 1994), s. 40

⁴BOA.ŞD. 2381-5; DH.İD 6/22.

⁵BOA.BEO. 4107/307964.

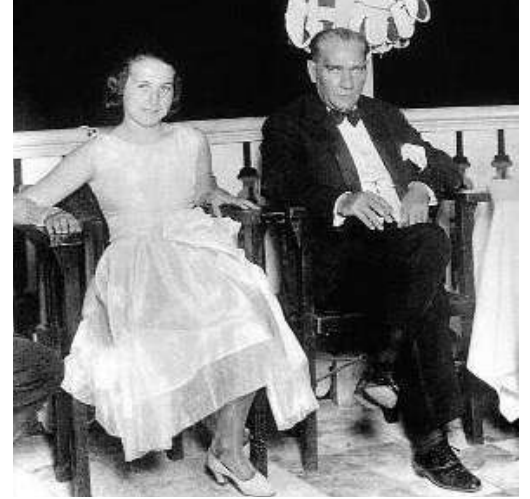
⁶BOA.BEO. 4110/308240.

⁷Halit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Geçiyor (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1967), s. 293. Mustafa Kemal Paşa'nın da savaş yıllarında Splendid'e geldiğini, hatta Yahya Kemal ile 1916-1917 yıllarında Splendid'de karşılaştığını iddia eden kaynaklar vardır. Sermet Sami Uysal, Her Yönüyle Yahya Kemal Beyatlı, c. 1 (İstanbul: Toroslu Kitaplığı, 2004), s. 67.

Yıllar içinde Splendid, işletmecileri değiştiği ve her zaman da otel olarak kullanılmadığı için, ilk yıllarındaki görkeminden uzaklaşmaya başladı.⁸ Özellikle I. Dünya Savaşı'nın ardından İstanbul işgal edildiğinde İngilizlerin eline geçmesiyle bir hayli hırpalanmıştı. 1919 yılında İngiliz Dersaadet İşgal Kumandanlığı tarafından sekiz-dokuz ay süreyle Rus askerleri ve aileleri burada konaklatıldı. Geçen süre içinde otelin uğradığı zarar ve tahrip olan eşyalar için İngiliz Sefareti'ne başvuran Kazım Paşa bu iç iç için bir komisyon kurdurmasına ve zararı tespit ettirmesine rağmen sonuç alamadı. İşgal son bulduktan sonra, 1923 yılında bu durumu İstanbul komutanlığına "Otel Sahibi" imzasıyla bildirdi.⁹

Splendid Palas Oteli'nin ev sahipliği yaptığı en anlamlı etkinliklerden biri de 9 Ekim 1921 tarihinde savaş malulü gaziler yararına verilen yemektir.¹⁰ Davetiye ve konser programı da bastırılan gecede Darüelhan Fasil Heyeti sahne aldı.¹¹ 1925 yılından itibaren garsonu Teodor Plakis Efendi ve 1913'te ekibe katılarak 1963'e kadar müdürlük de dâhil pek çok görev yürüten Haralambos Melanidis gibi eski ve yeni çalışanlarıyla otel hızla toparlandı;¹² 1929 yılında gazetelere ilan vermeye başladı. Bunlardan birinde, Avrupa ve şark mutfağı, salon orkestrası ve cazbandıyla beş liradan itibaren tam pansiyon verilen hizmetten söz ediliyordu: "Aileler ve uzun müddetle ikamet için hususi tarife. Bir evi kiralamadan evvel Splendid Otel'in fiyatlarını tedkik ediniz."¹³ Yapılan tadilatın ardından yemek salonu, nişan merasimi gibi etkinliklere ev sahipliği yapar hale de gelmişti.¹⁴ Mr. Lala adlı birinin işletmeci olduđu¹⁵ 1929 senesinde Büyükkada'ya gelen Gazi Mustafa Kemal akşam yemeğini burada yemiş ve geç saatlere kadar kalmıştı.¹⁶ Zaten Atatürk bu aileye yabancı değildi. Başta Kazım Paşa'nın kızı Nazire Hanım olmak üzere aile içinde pek çok arkadaşı vardı. Mütareke yıllarında Anadolu'ya geçmeden önce sık sık Kazım Paşa'nın şişli'de Karlo Apartmanı'ndaki dairesinde aileyi ziyaret ederdi.¹⁷

⁸Pars Tuğlacı, age, s. 566.

⁹BOA.HR.İM. 237/16.

¹⁰BOA.DH.UM. 11-4/690.

¹¹Tuđlacı, age, s. 566.

¹²BOA.HR.İM.130/68.

¹³Akřam, 08 Haziran 1929, s. 8.

¹⁴Hakimiyet-i Milliye, 7 Mart 1929, s. 3.

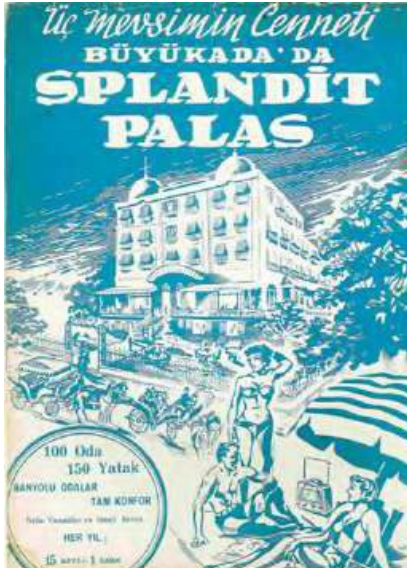
¹⁵"Splendid Otelinden 3900 Lira İstihlak Vergisi İsteniyor", Akşam, 16 Eylül 1929, s. 2.

¹⁶Niyazi Ahmet Banoğlu, Atatürk'ün İstanbul'daki Hayatı 1 (1899-1919-1927-1932) (İstanbul: Milli Eğitim Basimevi, 1973), s. 272; Vural Sözer, Atatürklü Günler (İstanbul: Barajans Yayınları, 1998), s. 461.

¹⁷Sara Ertuğrul Korle, Geçmiş Zaman Olur ki, Prenses Mevhibe Celalettin'in Anıları (İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1987), s. 255.

1930'larda Splendid Palas artık hayli renklenmişti. Arnoldi Zirkin ve Arnoldi Caz Salonu Orkestrası Büyükada akşamlarını hareketlendiriyordu.¹⁸ Splendid'de geçirilecek zaman bir ödüldü. 1931'de Şark Demiryolları Memurin Cemiyeti, memurlarına bir vapur gezisi yaptırdı. Akşam yemeği için de Splendid'e gelindi, yemek yendi ve dans edildi.¹⁹ Aynı yıl içinde bina, elektrik motorunun gaz borusunun patlamasıyla çıkan küçük bir yangını da atlatmıştı.²⁰

Dönemin tüm önemli ticaret kayıtlarında, turizm rehberlerinde Splendid'i görmek mümkündür; 1929 Salnamesi'nde "İspilandit",²¹ 1932'de Annuaire Oriental'de "Splandit Otel" adıyla yerini buluyordu.²² Türkçe tabela kullanma politikaları çerçevesinde Büyükada'daki oteller eski isimlerine de atıf yapan Türkçe adlar kullanmaya başladığında Splendid de tabelasını şöyle düzenlemişti: "Kazımpaşa Otel-Eski Splandit."²³ 1934 yılında otelin üzerinde bulunduğu Macar Caddesi de ismi değiştirilerek 23 Nisan Caddesi oldu.²⁴ Büyükada otelleri genel olarak sezonluk çalışırdı. Kış aylarında azalan, yaz aylarında artan talep nedeniyle Splendid Palas Otel uzun yıllar böyle bir düzende çalıştı. Açık kaldığı zaman aralığı, bir gazeteye verdiği ilanda "Nisan'ın 1'inden Teşrinievvel'e kadar" şeklinde belirtilmişti.²⁵ Kapalı olduğu dönemlerde genellikle tadilat ve sezon hazırlığı yapılır, sezon açılışları yine gazetelerden halka duyurulurdu.²⁶ Bu ilanların biri hem yaz sezonunun açılışını müjdeliyor, hem de otelin yeni idarecisinin "Bay A. Allahverdi" olduğunu işaret ediyordu.²⁷

1934'ün konuk listesinde yine Gazi Mustafa Kemal vardı. Cemal Granda'nın anılarında uzun uzun söz ettiği, Mustafa Kemal Paşa'nın dans ettiği ve ettirdiği bu konukluk²⁸ 31 Ağustos'un sabah saatlerine kadar sürdü.²⁹

1936 yılı geldiğinde, "asrın en kıdemli mareşali" Kazım Paşa hayata gözlerini yumdu.³⁰ Otelin mülkiyeti de güzelliğiyle meşhur kızı Nazire Tokgöz'e geçti.³¹ Lakin Nazire Hanım da ancak beş yıl işin başında kalabildi; 1941'de onun ölümünün ardından otel kısa bir süre kapalı kaldı.³² İşleri İsmail Hakkı Tokgöz devraldığında, Splendid Otel pek çok gözlemci tarafından birinci sınıf oteller arasında sayılmaktaydı.³³

¹⁸Akşam, 30 Temmuz 1930, s. 12.

¹⁹"Şark Demir Yollarının Tenezzühü", Akşam, 2 Eylül 1931, s. 3.

²⁰"İspilandit Otelinde Yanğın", Vakıf, 22 Nisan 1931, s. 3.

²¹Türkiye Salnamesi, 1929, s. 2332.

²²Şark Ticaret Yıllığı (1932): Annuaire Oriental (İstanbul: John A. Rizzo), s. 1049.

²³Selami İzzet, "Büyük Adada Neler Var, Neler Yok!", Vakıf, 9 Ağustos 1934, s. 8.

²⁴İstanbul Şehri Rehberi 1934 (İstanbul: Matbaacılık ve Neşriyat T.A.Ş.), s. 226.

²⁵Akşam, 27 Mart 1931, s. 3.

²⁶Akşam, 3 Temmuz 1941, s. 8.

²⁷Cumhuriyet, 13 Haziran 1935, s. 10.

²⁸Cemal Granda, Atatürk'ün Uşağı İdim (İstanbul: Hürriyet Yayınları, 1973), s. 105.

²⁹Özel Şahingiray, Atatürk'ün Nöbet Defteri (1931-1938) (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1955), s. 303.

³⁰Cumhuriyet, 14 Ekim 1936, s. 1.

³¹Müfid Ekdal, Kapalı Hayat Kutusu: Kadıköy Konakları (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004), s. 256.

³²Cumhuriyet, 26 Aralık 1941, s. 3.

³³Ernest Mamboury, Les iles des Princes: Banlieue Maritime d'Istanbul, c. 2 (İstanbul: Maarif Matbaası, 1943), s. 69-70.

II. Dünya Savaşı sonrasında bir kadının geceyi tek başına geçirebileceği,³⁴ oda fiyatları 7 ila 10 liradan başlayan, Amerikan barıyla yemek salonu “mükemmel” bir yerdi Splendid.³⁵ Otelin binası günümüzde dahi Ada'nın en çok dikkat çeken ahşap binalarından biri konumundadır.³⁶ Bu nedenle Büyükkada'da çekilen Türk sinemasının en erken örneklerinden itibaren tercih edilen mekânlar arasında yer almış,³⁷ birçok romana ilham kaynağı olmuştur.³⁸

1957'de İsmail Hakkı Tokgöz'ün vefatının ardından otelin mülkiyeti ve işletmesi kızı Belma Hatice ve onun eşi Nihat Hamamcioğlu'na geçti.³⁹ Belma Hanım ve Nihat Hamamcioğlu idaresinde Splendid Palas eski heyecanını sürdürmeyi başardı; zira bu çift Büyükkada'nın da Splendid'in de geleneğinin farkındaydı. Bunun sayısız örneği vardı:

1953'te Ayetullah Ömer ve İbrahim Çallı'nın resim sergisi yaptığı otel 1985'te de amatör ressamları ağırladı.⁴⁰ Atatürk döneminden sonra Büyükkada'da yapılmayan Cumhuriyet Balosu 1996 yılında yine eski adresi Splendid'e döndü ve sonraki yıllarda da tekrar edildi.⁴¹ 35 yıl sonra 1997'de doğup büyüdükları toprakları ziyarete gelen Rumları konuk eden de yine Splendid oldu.⁴²

Hamamcioğlu ailesi Splendid Otel'i, kurdukları Turyat Turizm Yatırım ve Ticaret Ltd. Şti. bünyesinde günümüze değin işletmektedir. Başta Hamamcioğlu müesseseleri olmak üzere pek çok tarihi ticari kuruluşun sahibi olan aile, Splendid Palas'ı ticari bir kuruluş olmanın ötesinde 109 seneyi aşan bir aile yadigârı ve kültür mirası olarak yaşatma gayretindedir.

³⁴Falih Rifkî Atay, “Pazar Konuşması”, Ulus, 8 Eylül 1946, s. 2.

³⁵Rakım Ziyaoğlu, Hayreddin Lomanoğlu, Emin Reşid Erer, Turistik İstanbul Rehberi (İstanbul: Halk Basımevi, 1950), s. 18.

³⁶Hilda Ekmekciyan Witherspoon, Pars Tuğlacı'nın 50 Yıllık Çok Yönlü Faaliyet Kronolojisi (İstanbul: Pars Yayın, 2006), s. 450.

³⁷Agah Özgüç, Türk Sinemasında İstanbul (İstanbul: Horizon International), s. 189.

³⁸Tuna Kiremitçi, Yolda Üç Kişi (İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2005), s. 94; Selim İleri, Bu Yalan Tango, 2. bs. (İstanbul: Everest Yayınları, 2010), s. 88.

³⁹Milliyet, 25 Nisan 1957, s. 2; Tuğlacı, age, s. 564.

⁴⁰Cumhuriyet, 9 Eylül 1985, s. 4.

⁴¹Cumhuriyet, 31 Ekim 1996, s. 20; 30 Ekim 1997, s. 1.

⁴²Cumhuriyet, 29 Nisan 1997, s. 17.